

Національний університет біоресурсів і природокористування України
Гуманітарно-педагогічний факультет
Кафедра іноземної філології і перекладу

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан Гуманітарно-педагогічного
факультету Інна САВИЦЬКА
_____ 2023 р.

«СХВАЛЕНО»
на засіданні кафедри іноземної
філології і перекладу
Протокол № 1 від 30 серпня 2023 р.
Завідувач кафедри
_____ Світлана АМЕЛІНА

«РОЗГЛЯНУТО»
Гарант ОП «Німецька мова та друга
іноземна»
_____ Наталія ОЛЬХОВСЬКА

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Порівняльна граматики німецької й української мов

спеціальність 035 Філологія

спеціалізація «035.043 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – німецька»

Факультет гуманітарно-педагогічний

Розробники: к. пед. н., доцент Олена ПИЛИПЕНКО,

Київ – 2023 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Порівняльна граматика німецької й української мов»

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)	
Галузь знань	03 «Гуманітарні науки»	
Спеціальність	035 «Філологія»	
Освітня програма	«Німецька мова та друга іноземна»	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	вибіркова	
Загальна кількість годин	180	
Кількість кредитів ECTS	6	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	залік	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Курс (рік підготовки)	3	
Семестр	6	
Лекційні заняття	16 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	30 год.	год.
Лабораторні заняття	год.	год.
Самостійна робота	134 год.	год.
Індивідуальні завдання	год.	год.
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	3 год.	

2. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА КОМПЕТЕНТНОСТІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання дисципліни є системне вивчення фонетичних, граматичних, словотвірних, лексичних, фразеологічних явищ німецької й української мов, розкриття сучасних понять, методів наукових концепцій, вивчення граматичної будови німецької мови у порівнянні з українською мовою, осмислення універсального та специфічного у німецькій мові для сприяння фаховому мовленню та здійсненню якісних перекладів з української мови на німецьку і навпаки з урахуванням особливостей граматичної структури та будови обох мов.

Завдання

- сформувати у студентів розуміння характеру міжмовних граматичних зв'язків і пропорцій;
- розкрити основні граматичні трансформації при здійсненні перекладу за відсутності граматичних еквівалентів;

- підвищити загальноосвітній рівень студентів та якість їхньої філологічної підготовки.

Набуття компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 5. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 6. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 13. Здатність проведення досліджень на належному рівні

Фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

ФК 1. Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ.

ФК 2. Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні.

ФК 3. Здатність використовувати в професійній діяльності знання з теорії та історії мови, що вивчається.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 2. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.

ПРН 3. Організувати процес свого навчання й самоосвіти.

ПРН 16. Знати й розуміти основні поняття, теорії та концепції обраної філологічної спеціалізації, уміти застосовувати їх у професійній діяльності.

ПРН 17. Збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати факти мови й мовлення й використовувати їх для розв'язання складних задач і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання.

ПРН 19. Мати навички участі в наукових та/або прикладних дослідженнях у галузі філології.

3. ПРОГРАМА ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Порівняльна граматики німецької й української мов»

– повного терміну денної (заочної) форми навчання;

– скороченого терміну денної (заочної) форми навчання.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовий модуль 1. Граматична будова німецької та української мов. Зіставна характеристика іменника, займенника і прикметника у порівнюваних мовах														
Тема 1. Предмет і завдання курсу. Визначення граматичної будови мови. Головні відмінності у граматичних будовах німецької та української		24	2	2			20							

мов. Теоретична і практична граматики. Морфологія і синтаксис, їх взаємозв'язок. Предмет порівняльної граматики для перекладацької практики.													
Тема 2. Основні граматичні (морфологічні) поняття. Граматичне значення, граматична форма, граматична опозиція. Граматична категорія. Невідповідність граматичних категорій у різних мовах. Частини мови, їх склад в німецькій та українській мовах.	26	2	4			20							
Тема 3. Порівняльна характеристика іменника в німецькій та українській мовах. Іменник як частина мови. Загальна порівняльна характеристика граматичних категорій іменника в німецькій та українській мовах. Порівняльна характеристика категорії числа. Порівняльна характеристика категорій відмінка. Порівняльна характеристика категорії роду. Категорія означеності/неозначеності в німецькій мові та засоби її відтворення в рідній мові.	14	2	2			10							
Тема 4. Порівняльна характеристика займенників різних розрядів у двох мовах. Займенник як частина мови. Розряди займенників. Граматичні категорії займенників. Зіставлення займенників різних розрядів в німецькій та українській мовах. Порівняльна характеристика прикметника. Прикметник як частина мови. Семантичні типи прикметників. Граматичні категорії прикметника у порівнюваних мовах. Ступені порівняння прикметників і засоби їх вираження.	16	4	2			10							
Модульна контрольна робота №1	2		2										

Разом за змістовим модулем 1	3	82	10	12			60						
Змістовий модуль 2. Зіставна характеристика дієслова в німецькій та українській мовах.													
Синтаксис.													
Тема 1. Порівняльна характеристика граматичних категорій дієслова в німецькій та українській мовах. Дієслово як частина мови. Категорія особи. Категорія числа. Категорія часу. Категорія виду. Категорія часової віднесеності та засоби її відтворення в українській мові. Категорія стану. Категорія способу.		26	2	4			20						
Тема 2. Типи синтаксичного зв'язку слів і засоби вираження синтаксичних відносин в німецькій та українській мовах. Типи синтаксичного зв'язку слів - сурядний, підрядний, предикативний. Засоби вираження синтаксичних відносин (форма слова, порядок слів, інтонація, службові слова).		28	2	6			20						
Тема 3. Порівняльна характеристика простого речення в німецькій та українській мовах. Односкладні речення в німецькій та українській мовах. Види підмета, особливості засобів вираження підмета в німецькій мові. Односкладні речення в німецькій та українській мовах. Зіставна характеристика присудка в порівнюваних мовах. Особливості узгодження присудка з підметом у числі. Види додатка в німецькій та українській мовах. Порівняльна характеристика означення в німецькій та українській мовах. Структурні і функціональні особливості обставини в німецькій мові		26	2	4			20						
Тема 4. Порівняльна характеристика складного речення в німецькій та українській мовах. Зіставлення складносурядних речень		16		2			14						

німецької та української мов. Зіставлення різних типів підрядних речень в німецькій та українській мовах. Деякі особливі випадки структурних розходжень між складними реченнями.													
Модульна контрольна робота №2		2		2									
Разом за змістовим модулем 2		98	6	18			74						
Усього годин		180	16	30			134						

4. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Згідно з навчальним планом не передбачено	

5. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет і завдання курсу. Головні відмінності у граматичних конструкціях німецької та української мов. Теоретична і практична граматики. Морфологія і синтаксис, їх взаємозв'язок. Предмет порівняльної граматики для перекладацької практики.	2
2	Основні граматичні (морфологічні) поняття. Граматичне значення, граматична форма, граматична опозиція. Граматична категорія. Невідповідність граматичних категорій у мовах.	4
3	Порівняльна характеристика іменника в німецькій та українській мовах.	4
4	Порівняльна характеристика займенників в обох мовах.	2
5	Порівняльна характеристика граматичних категорій дієслова в німецькій та українській мовах. Дієслово як частина мови.	4
6	Типи синтаксичного зв'язку слів і засоби вираження синтаксичних відносин в німецькій та українській мовах.	6
7	Порівняльна характеристика простого речення в німецькій та українській мовах. Односкладні речення в німецькій та українській мовах.	4
8	Порівняльна характеристика складного речення в німецькій та українській мовах.	2

6. ТЕМИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Згідно з навчальним планом не передбачено	

7. ТЕМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Аналітичні та синтетичні мови. Загальна характеристика.	4
2	Проблема класифікації і принципи виділення частин мови в німецькій мові у зіставленні з українською. Спірні випадки виділення частин мови. Частини мови у порівнювальних мовах: а)самостійні частини мови. Загальна характеристика; б)службові частини мови. Загальна характеристика; в) артикль, слова "категорії стану", частки, модальні слова.	4
3	Дієслово. Порівняльна характеристика числа дієслова. Дієслово. Порівняльна характеристика виду дієслів. Дієслово. Порівняльна характеристика часу дієслів. Дієслово. Порівняльна характеристика стану дієслів.	4
4	Дієслово. Порівняльна характеристика способу дієслів. Безособові дієслова у порівнювальних мовах. Система інфінітива у порівнювальних мовах. Його функції. Дієприкметник та дієприслівник у порівнювальних мовах.	4
5	Логіко-граматична категорія модальності. Система модальних дієслів німецької мови у зіставленні з українською. Граматичні форми, значення, функції модальних дієслів німецької мови у порівнянні з українською.	4
6	Омонімія відмінкових форм іменника німецької мови та система відмін і відмінків в українській.	4
7	Множина іменників. Нетрадиційні способи утворення множини. Утворення множини складних іменників. Іменники, що вживаються лише в множині	4
8	Незлічувані іменники. Іменники, що вживаються лише в однині.	4
9	Вживання артикля з назвами речовин. Вживання артикля з абстрактними іменниками. Вживання артикля з власними назвами.	4
10	Категорії синтаксису	4
11	Словосполучення	4
12	Відмінювання прикметників у порівнювальних мовах. Ступені порівняння прикметників.	4
13	Числівник в німецькій та українській мовах. Морфологічна будова та семантична характеристика числівників у двох мовах.	4
14	Розряди числівників у порівнюваних мовах. Валентні ознаки та моделі сполучуваності числівників в німецькій та українській мовах	4
15	Розряди займенників у порівнюваних мовах. Спірні випадки виокремлення семантичних класів займенників.	4
16	Кореляція категорій особи, числа, відмінка і роду займенника української мови порівняно з німецькою. Синтаксичні функції займенників у порівнюваних мовах.	4
17	Розряди прислівників у порівнюваних мовах. Явище омонімії прислівниково-прикметникових форм в німецькій мові.	4
18	Ступені порівняння прислівників, способи відтворення при перекладі. Валентні ознаки та моделі сполучуваності прислівників в німецькій та українській мовах.	4
19	Синтаксичні функції прислівників у порівнюваних мовах.	4
20	Займенникові прислівники. Будова, вживання.	4
21	Логіко-граматична категорія відношення та зв'язку. Частини мови, що її виражають, в німецькій та українській мовах: прийменники, прислівникові частки, сполучники	4
22	Морфологічна будова, семантичні ознаки, розряди, значення, функції, комбінаторні моделі прийменників, сполучників і прислівникових часток у порівнюваних мовах	4
23	Логіко-граматична категорія оцінки та службові частини мови, що її виражають, в німецькій та українській мовах: частки, вигукі, модальні слова, слова "категорії стану" у зіставленні	4
24	Порівняльна характеристика морфологічної будови, семантичних ознак, розрядів, значення та функцій часток, вигуків, модальних слів німецької та української мов	4
25	Мовні засоби та способи збереження експресивності та інтенсивності мовної форми при перекладі	4
26	Загальна характеристика синтаксичної будови мови. Основні синтаксичні поняття: синтаксична одиниця, синтаксичне значення, синтаксична форма, синтаксична	4

	функція.	
27	Поняття словосполучення. Загальна характеристика словосполучення. Типи синтаксичного зв'язку в словосполученнях у зіставлених мовах: узгодження, керування, приєднання.	4
28	Особливості порядку слів у розповідному, питальному, заперечному реченні німецької мови порівняно з українською.	4
29	Повні та неповні речення	4
30	Кореляція понять безособові речення, неозначено-особові речення, називні речення у зіставлених мовах. Зіставна характеристика комунікативних типів речення у порівнюваних мовах	4
31	Поняття граматичної основи у простому реченні. Головні та другорядні члени речення в німецькій мові порівняно з українською, синтаксичний алгоритм перекладу, способи збереження теморематичних зв'язків при перекладі.	2
32	Структурне розширення простого речення у порівнюваних мовах. Зіставний аналіз відокремлених членів речення. Зіставний аналіз пунктуації простого речення.	2
33	Сурядні речення в німецькій та українській мовах, спірні випадки виділення типів сурядних речень у порівнюваних мовах. Характеристика структури та змісту складносурядних речень.	2
34	Типи та засоби синтаксичного зв'язку, класи сполучників у складносурядних реченнях німецької мови порівняно з українською.	2
35	Підрядні речення в німецькій та українській мовах, спірні випадки виділення типів підрядних речень у порівнюваних мовах	2
36	Класифікація підрядних речень. Характеристика структури та змісту складнопідрядних речень.	2
37	Типи та засоби синтаксичного зв'язку, класи сполучників у складнопідрядних реченнях німецької мови порівняно з українською.	2

8. ЗРАЗКИ КОНТРОЛЬНИХ ПИТАНЬ, ТЕСТІВ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ЗАСВОЄННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТАМИ

Das Verb. Modularbeit.

1. *Визначте типи дієслів в обох мовах:*

а) укр.: бути, давай (давати), взяти, хотіти, стати (ставати), залишитися, закінчувати, вдатися (до насильства), могли, починати, захоплюватися;

б) нім.: haben, sein, werden, wollen, sollen, können, anfangen, beginnen, bleiben, zum Ausdruck bringen, in Frage kommen.

2. *Перекладіть речення на українську мову. У чому полягає особливість перекладу подібних речень?*

Es dämmert. Es dunkelt. Es blitzt. Es regnet. Es schneit. Ihn friert. Ihn ekelt. Mich graut. Mich durstet.

3. *Перекладіть на німецьку мову текст зі зворотними дієсловами. У чому суть неоднорідності їхньої граматичної семантики?*

Вранці вона прокидається, вмивається, розчісується, фарбується, одягається, сідає снідати, а потім збирається в університет. Сьогодні має обговорюватись її проект. Дорогою їй згадується її сон, але тепер вона вже з нього сміється.

4. *Перекладіть на німецьку мову! Вкажіть на можливі помилки при вживанні прийменникових конструкцій!*

1) Я завжди вітаю маму з днем народження. 2) Будь ласка, не заважай йому працювати! 3) Я тобі вчора весь вечір дзвонив! 4) Не гнівайся на нього за це. 5) Подумай про це! 6) Я часто згадую наші зустрічі. 7) Ти справді в це віриш? 8) Я сподіваюся на тебе. 9) Чим ти цікавишся? 10) Ти мене вже про це питав.

5. *Визначте перехідні та неперехідні дієслова в обох мовах. У якій мові цей поділ відіграє найважливішу роль? Чому?*

а) укр: любити, писати, ходити, вчити, купатися, народжуватися, пити, їсти, купити, працювати, виступати;

б) нім.: kommen, bleiben, lesen, sehen, sich verlaunen, baden, schwimmen, haben, sein, wollen, stehen.

8. *Перекладіть на українську!*

1.a. Er muss heute pünktlich mit der Arbeit beginnen.

b. Er muss heute pünktlich mit der Arbeit begonnen haben.

2.a. Er kann nach der Besprechung eine kurze Pause machen.

b. Er kann nach der Besprechung eine kurze Pause gemacht haben.

3.a. Während der Pause kann er nicht erreichbar sein.

b. Während der Pause kann er nicht erreichbar gewesen sein.

4.a. Er mag diese Besprechungen nicht gern.

b. Er mag nicht gern an diesen Besprechungen teilgenommen haben.

5.a. Nach der Arbeit soll er schnell nach Hause gehen.

b. Nach der Arbeit soll er schnell nach Hause gegangen sein.

6.a. Er will noch ein paar Akten mit nach Hause nehmen.

b. Er will noch ein paar Akten mit nach Hause genommen haben.

9. *Що виражають форми умовного способу в наведених нижче прикладах? Перекладіть! Що є причиною неоднозначності перекладу?* а) укр.: 1.

Сказала б вона йому про це! 2. Це треба йому сказати. 3. Сказав би ти йому! 4. Якби ти йому сказав, він би все зрозумів;

б) нім.: 1. Der Winkel sei gleich 45. 2. Es sei hier erwähnt, daß... 3. Gott sei Dank! 4. Er sagt, er habe die Kasette. 5. Man nehme diese Tabletten dreimal täglich. 6. Was das Kind auch wünsche, alles steht ihm zur Verfügung. 7. Er malt so, als ob er davon nie es gemacht habe.

Fragen zur Selbstkontrolle

In welcher Wechselbeziehung stehen persönliche und unpersönliche Verben in den deutschen und ukrainischen Sprachen?

Stimmen deutsche absolute und relative, transitive und intransitive Verben mit den ukrainischen Verben überein?

Wie unterscheidet sich Bildung der Verbformen in den deutschen und ukrainischen Sprachen?

Wie wird die Bedeutung des perfektiven und imperfektiven Aspekts im Deutschen ausgedrückt?

Welcher qualitative Unterschied besteht zwischen Zeitformen der Verben im Deutschen und Ukrainischen?

Wie werden Zeitformen der Verben in beiden Sprachen gebildet?

Wie unterscheidet sich Bildung und Gebrauch der Aktiv- und Passivformen der Verben in den deutschen und ukrainischen Sprachen?

Wodurch unterscheidet sich der deutsche Imperativ vom ukrainischen?

Welche grammatischen Bedeutungen drückt der deutsche Konjunktiv aus?

Welche Gesetzmäßigkeiten gibt es bei dem Konjunktivgebrauch im Deutschen und Ukrainischen?

9. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Передбачено, що на практичних заняттях форми організації навчання є практико зорієнтованими, оскільки повноцінно реалізують мету студентоцентрованого навчання – активізувати пізнавально-творчу діяльність здобувачів вищої освіти, організувати суб'єктносуб'єктну взаємодію. Тому під час їх проведення можуть використовуватися різні технології обговорення дискусійних питань – дискусії та дебати, технології колективно-групового навчання (мозковий штурм, мікрофон, незакінчені речення, дерево рішень, метод Фішбоун), виконання/презентація індивідуальних та колективних проєктів; есе (усна / письмова презентація есе на визначену тему). В умовах змішаної та

дистанційної моделі навчання, коли взаємодія з викладачем відбувається за допомогою застосунків Zoom чи Google Meet для відеоконференцій, освітньої платформи Moodle для виконання самостійних дослідницьких і підсумкових тестових завдань, файлообмінних соціальних мереж Telegram, Viber, інтерактивна складова навчання здобувачів вищої освіти доповнюється іншими застосунками для зворотного зв'язку: google-форми для опитувань, Google Classroom тощо.

10. ФОРМИ КОНТРОЛЮ

Метод усного контролю (попередній контроль, повторний контроль); письмовий контроль (тематичний, модульний, підсумковий семестровий контроль; контрольні роботи (письмовий переклад, виконання граматичних завдань); тестовий контроль (модульний, підсумковий семестровий контроль). Формами підсумкового контролю є іспит.

11. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» (від 26.04.2023 р. протокол № 10).

Таблиця 1. Співвідношення між рейтингом здобувача вищої освіти і національними оцінками

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результатами складання	
	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни **R дис** (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації **R ат** (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи **R нр** (до 70 балів): **R дис = R нр + R ат**.

12. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

- програма навчальної дисципліни;
- робоча програма навчальної дисципліни;
- матеріали лекційного курсу;
- методичні матеріали до практичних занять;
- методичні матеріали для організації самостійної/ індивідуальної роботи;
- матеріали до проведення контролю.

13. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Амеліна С. М. Інфінітивні конструкції у сучасній німецькій мові. К.: Центр навчальної літератури, 2019.
2. Амеліна С.М. Порівняльна граматики німецької та української мов. навч.-метод. посібник. К.: Sprint print, 2021.
3. Артемчук Г. І., Назарук П. М. Порівняльна типологія німецької та української мов. К.: Вища шк., 2018.

4. Лалаян Л. С. Порівняльна грамати́ка німецької та української мов. Вінниця: Нова книга, 2012.
5. Палиця Г.С. Порівняльна типологія української та німецької мов. Дрогобич, 2010.
6. Bünting K.D., Bergenholtz H. Einführung in die Syntax. Grundbegriffe zum Lesen einer Grammatik. Weinheim: Beltz Athenäum Verlag, 2015.
7. Порівняльна грамати́ка німецької та української мов
<https://www.youtube.com/watch?v=scUYYdrcXVI>
8. <https://www.youtube.com/@EasyGerman>
9. <http://www.deutsch-lernen.com>
10. <http://www.hueber.de>
11. <http://www.goethe.de>
12. <http://www.langenscheidt.de>
13. <http://deutschlernen-blog.de>
14. <http://www.grammatiktraining.de>